Jõhvi talurahva-kohtu eesistujaks, kust pärast tuli jälle kohtutegelaseks Tallinna. Ta lootis saada kirjanikupaiukit ja vabaneda muist ülesandeist, et asuda siis oma memuaaride kirjutamisele. Kuid enne selle kavatsuse teostumist suri ta 17. XI 1923 Tallinnas südamerabandusse.

B. on avaldanud järgmised raamatud: »Rööpvel ja mõisnik ehk kaks vaenlast« (1878), »Tasuja« (1880), »Villu võitlused« (1890), »Vürst Gabriel ehk Pirita kloostri viimsed päevad« (1893), »Tallinna narrid ja narrikesed« (1892), »Kollid« (1903), lisaks reisipildid »Usurändajate radadel (1899). A. 1905 andis ajaleht »Uus Aeg« välja B. kogutud teosed, milledes leidub ka autori vähemaid töid. — B. algas oma kirjandusliku tegevuse õieti varakult, kuid ometi pole tema toodang eriti suur ja selleski tuleb hinnata ainult kolme ajaloolist jutustust: »Tasuja«, »Villu võitlused« ja »Vürst Gabriel«. Nendest käsitlevad kaks esimest eestlaste vastuhakkamis-katseid orja-ajal, kuna viimase tegelasteks on peaasjalikult võõrad isandad. »Tasuja« ja »Villu võitluste« ilmumise vahel on kümme a., kuid mõlemad jutustused on oma elementidelt ometi mitmeti sarnased ning nende ajalooliseks tagaseinaks on ühteviisi 1343. a. eesti suure mässu sündmused. Jutustuste peategelased pole siiski mitte ajaloolised isikud, vaid kirjaniku mõttekujutuse loodud. Nende eba-ajalooliste isikute saatused on seotud ajalooliste sündmuste arenemisega, ja sel teel võis autor tutvustada laiu lugejatehulkasid ka kodumaa ajalooga. Ainult B. kolmanda ajaloolise jutustuse »Vürst Gabrieli« tegelased tahavad olla juba ajaloolisemad. Jutustuse aineks on see osa Liivi sõjast, mis lõppes Pirita kloostri hävitamisega.

A. s. vahetusel, mil meie kirjanduses hakkasid võidule pääsma realistlikud oleviku-ained, katsus ka B. ses laadis õnne, kuigi vähema menuga. Ta avaldas satiirilise raamatu »Tallinna narrid ja narrikesed«, jutustuse »Kollid« ning mõned lühemad oleviku-ainelised jutustused. Kuid nende tööde realism oli pinnaline ja satiir ebaloomulikult alla kriipsutatud, nii et tööd ise kirjanduslikult palju ei kaalu. »Kollid« oli viimne B. avaldatud raamat ja sellega lõpetas ta oma kirjandusliku tegevuse 20 a. enne surma.

B. toodangut kannab õieti ainult üks motiiv: vastolu eestlase ja eestlaseks tunnustuva — ning sündinud saksa või kadakasaksa vahel. Kuid ta ei lahenda seda konflikti mitte sotsiaalsel või puht-psühholoogilisel pinnal, vaid ainult armuintriigide abil. Aineks on see, et mõni eesti neiu või noormees armub sakslasesse-mõisnikku või vastupidi ja asjaomased isikud on sunnitud oma soovide teostamiseks võitma rea takistusi. Tahetakse toonitada, et mõlemad pooled, nii eestlane kui sakslane, on ühevääruslikud. Kuid intriigi arengu psühholoogiline põhjendus on nõrk, nagu üldse meie tolleaegses kirjanduses.

B. toodang sündis ajajärgul, mil meie kirjanduses romantism hakkas maad andma realismile, ja selle murrangu märke võib leida ka tema teostes. Tema vormi puuduseks on stiililine eba-järjekindlus: siin on segamini romantilist magusust, följetonistlikke ja realistlikke sugemeid. Sellevastu on aga tema kompositsioon tunduvalt ühtlasem ja järjekindlam. — B. kirjandus-ajalooline tähtsus on peamiselt selles, et ta algatas meie rahvuslik-ajaloolise romaani, mis valitses eesti kirjanduses läinud a. s. lõpul paarkümmend a. ja ulatus veel käesolevassegi. 17-a. (a. 1879) kirjutas B. Tallinnas olles »Tasuja« ja sai sellega eeskuju-andjaks kogu kirjanikupõlvele (A. Kitzberg, J. Järv, K. A. Hermann, A. Saal, J. Mändmets, M. Morritson j. t.). B. enese ajaloolised jutustused olid kirjanduslikult väärtuslikumad kui tema järeleaimajate omad. See kirjanduse liik mõjus rahvusliku liikumise mõõna ning raskeil venestamis-ajul äratavalt laiadele hulkadele ja seda tuleb ka ühiskondlikult kõrgemalt hinnata kui vahest muil oludel.

Kampmann, Peaj. III, 276—87; Looming 1924, nr. 1 (A. Roose). *F. T.*

**BOTTICHER,** vt. **BODECKER.**

**BOUBRIG, Johann Samuel Friedrich,** sünd. Riias 19. II 1788, õppis Tartus 1808—11 usuteadust, oli kreiskooli-õpetaja, sai 1817 Tartu Jaani kiriku abiõpetajaks, oli 1826—37 ülikoolis eesti keele lektor, suri Tartus 18. X 1852. — B. oli üks esimestest Fählmanni ajal, kes eesti muinasvara ja keele vastu hakkas tundma laiaulatuslikumat huvi ja omandas neil aladel teadmisi. Õp. E. S.-i väljaandeis leiame B.-ilt rea heatahtlikke ja iseloomustavaid kirjeldusi eestlaste vanade kommete, juttude, vanade lossi- ja kirikuvaremete n. m. kohta. Üht Virumaa vanameest — Sepa Aadut —, kes kodumaal palju rännanud, laseb ta jutustada endisest teo-orjuse ajast, vanade kirikute ehitamisest ja Tallinna asutamisest. — B.-i kirjutised on m. s. ilmunud Verh. GEG I, 2, 3, 4; II, 3; Inl. 1858, nr. 33.

Recke-Napiersky I; Beise I; Левицкій II, 630 j. *P. B.*

**BRAKEL, Timann,** pärit Liivimaa aadlisoost, õppimise järel Wittenbergis a. 1556 Tartu Jaani kiriku alla kuuluva eesti koguduse kaplan. Talvel a. 1559 viidi B. Venemaale vangi; sealt vabanedes täidab ta vaimulikke kohustusi Narvas, hiljemini Tartus (a. 1569), siis Karksis ja Saaremaal, kas Kuresaares või Pühas; põgeneb Vene hädaohu